

יבמות פרק תשיעי 'יש מותרות'

מתוך "גמרא נוזקה"

על שם הורי נפתלי ונתנה הולנדר הכ"מ

(יבמות פד, א)

משנה:

יש מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן; מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן; מותרות לאלו ולאלו, ואסורות לאלו ולאלו. ואלו מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן: כהן הדיוט שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול (הוא הדין לבתולה, דכשמת - נעשית אלמנה, ואסורה לכהן גדול אחיו; ובגמרא פריך 'ליתני בתולה?'); חלל שנשא כשרה, ויש לו אח כשר (כהן אסור לייבמה: שנתחללה בביאת חלל, כדילפינן מ'ובת כהן כי תהיה לאיש זר' [ויקרא כב, יב] בפרק 'אלמנה' (לעיל סח, א); וחלל מותר בכשרה); ישראל שנשא בת ישראל, ויש לו אח ממזר; ממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל, מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן.

ואלו מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן: כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו אח כהן הדיוט ([דוקא קידש] אבל נשא [כהן גדול אלמנה] - נתחללה בביאתו ואסורה ליבמה הדיוט); [כהן] כשר שנשא חללה ויש לו אח חלל; ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ממזר; ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ישראל - מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן. ואלו אסורות לאלו ולאלו: כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו אח כהן גדול; או כהן הדיוט כשר שנשא חללה ויש לו אח כשר; ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל; ממזר שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר - אסורות לאלו ולאלו. ושאר כל הנשים מותרות לבעליהן וליבמיהן.

שניות מדברי סופרים: שנייה לבעל ולא שנייה ליבם (אם אמו של בעל, ולא של יבם כגון שהיו אחיו מן האב ולא מן האם) - אסורה לבעל ומותרת ליבם; שנייה ליבם ולא שנייה לבעל - אסורה ליבם ומותרת לבעל; שנייה לזה ולזה - אסורה לזה ולזה.

[לכל הנשים הללו] אין לה לא כתובה ולא פירות (אין משלם לה פירות נכסי מלוג שאכל משלה, ואף על גב דקיימא לן בכתובות (דף מו, ב) 'תקנו פרקונה תחת פירות נכסי מלוג שהוא אוכל', כדתנן (שם דף נא, א) 'לא כתב לה דאם תשתבאי אפרקינך' - חייב לפדותה, שהוא תנאי בית דין' - וזו אין חייב לפדותה דלא קרינן ביה 'ואותבינך לאנתו' - אפילו הכי לא ישלם לה פירות שאכל משלה, כדמפרש בגמרא (לקמן דף פט, א): תנאי כתובה ככתובה דמי, וכי היכי דקנסוה רבנן דלא גביא מיניה כתובת נכסי צאן ברזל שהכניסה לו משלה בתורת כתובה - קנסוה נמי דלא תגבה מיניה פירות שאכל בתנאי כתובה של פירקונה, שהוא תנאי בית דין שאין כתוב בשטר כתובה) ולא מזונות (לא מיבעיא היכא דיתבה תותיה דלא כייפינן ליה לזונה דהא ב'עמד והוצא' קאי, אלא אפילו אם הלך למדינת הים וקוּתה ואכלה לא משלם; וא"ת ה"ה לכשרה דהא קי"ל (בכתובות דף קט, א) כמאן דאמר 'הניח מעותיו על קרן הצבי' - לאו מילתא היא, ולא דמי; התם קתני (כתובות פ"ג מ"ב, דף קז, ב): 'מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס אשתו' שלא הלוחה לה כלום אלא בשביל בעלה פרנסה, דהתם ממאן תבע? היא לא קוּתה, הוא לא בקש הימנו! הלכך מצוה הוא דעבד, אבל היכא דהלוה לה בתורת הלואה - הוא תובעה, והיא תובעת את בעלה, ומשלם, כדאמר לקמן בגמרא; ושמא תתאלמן או תתגרש ותשלם משלה, דתנן (בבא קמא פ"ח מ"ד, דף טז, א): 'נתגרשה האשה נשתחרר העבד - חייבין לשלם' (ולא בלאות (אם עדיין יש לה בלאות ושחקים מן בגדים שהכניסה לו - אינה נוטלתן כשיוצאה, דקנסוה רבנן) והולד כשר וכופין אותו להוציא. אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לנתין ולממזר - יש להן כתובה (מפרש בגמרא טעמא).

גמרא:

מאי איריא דתני ' [כהן הדיוט ש] נשא ' (אנשא' דרישא קאי)? ליתני 'קידש' (דהא נמי מותרת לבעלה ואסורה ליבמה) ? !

וכי תימא טעמא ד'נשא' - דהוה ליה עשה (בתולה מעמיו יקח (ויקרא כא, יד) ולא בעולה) ולא תעשה (אלמנה ... לא יקח (שם) ואין עשה דיבום דוחה את לא תעשה ועשה), אבל 'קידש' (אבל קידש הדיוט בתולה אלמנה מן האירוסין, ומת גם הוא באירוסין) - (מייבם לה כהן גדול): אתי עשה ודוחה לא תעשה (דאלמנה).

והא כולה פירקין עשה ולא תעשה הוא (עשה דיבום ולא תעשה דאיסור - הוא דרמו אהדדי), ולא אתי עשה (דיבום) ודחי לא תעשה (לאו דאיסור, כגון: ממזרת לישראל, או ממזר לישראלית, וכן חללה לכהן, ומאי טעמא דהא נפקא לן בפרק שני (לעיל כא) מ'ועלתה יבמתו השערה' [דברים כה, יז]) ?

משום דקבעי למיתני סיפא: 'כהן גדול שנשא את האלמנה' - דוקא נשא, דשוייה חללה, אבל קידש - שריא ליה (ליבם הדיוט), תנא נמי רישא 'נשא' !

ואדתני ('נשא') משום סיפא - ליתני ('קידש') משום מציעתא (דקתני): 'כהן גדול שקידש את האלמנה ויש לו את כהן הדיוט' (דלא מצי למיתני 'נשא') ! אלא (הא דתני 'נשא' ברישא דפרקין) משום בת בוקתא (כלומר: השנויה בצדה) דקבעי למיתני 'חלל שנשא כשרה' - טעמא דנשא, דשוייה חללה, אבל קידש - שריא ליה; משום הכי קתני 'נשא'. ומאי איריא דקתני 'אלמנה' ? ליתני 'בתולה' (וכשמת נעשית אלמנה)

(יבמות פד, ב)

וכי תימא קסבר האי תנא 'נישואין הראשונים (שנשאה אח שמת) מפילין (מפילין אותה לייבום, ובתר ההיא שעתא אזלינן; ואי לאו אלמנה מאתר הואי - שרינן לה לכהן גדול [ליבמה])' - הרי חלל שנשא כשרה (ואסור לה לייבומי לאח כשר) ולא אמרינן 'נישואין הראשונים מפילין' ! הא - ודאי משום סיפא: משום דקבעי למיתנא סיפא: 'כהן גדול שנשא את האלמנה ויש לו את כהן גדול או כהן הדיוט' - דוקא אלמנה (שנתחללה בביאתו ונאסרה לאחיו ההדיוט), אבל בתולה - חזיא ליה (להתייבם), משום הכי קתני 'אלמנה'.

מתקיף לה רב פפא: אם איתא להא (דרב דימי; אם הלכה כמותו): דכי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן: 'מצרי שני שנשא מצרית ראשונה - בנה שני'; הוי לתני נמי 'מצרי שני שנשא שתי מצריות - אחת ראשונה ואחת שנייה - והיו לו בנים מראשונה ומשנייה (דהוה להו דור שלישי דדור שני) - אי נסוב כי אורחיהו (שלישי נשא ישראלית, ושני - מצרית שנייה) מותרות לבעליהן ואסורות ליבמיהן (דשלישי - ישראל הוא, ואסור בשנייה, דמצרי ואדומי - אחד זכרים ואחד נקבות - אסורין עד דור שלישי, ושני אסור בישראלית), ואי איפוך ונסוב (שנשא שלישי שנייה, ושני נשא ישראלית) - מותרות ליבמיהן ואסורות לבעליהן ! מותרות לאלו ולאלו [לשלישיים ולשניים]: גיורות (מותרת לשלישי, דישראל הוא, ולשני - דקהל גרים לא איקרי קהל; ולא קרינן 'שלישי יבא בקהל ולא שני', דזו - לאו קהל הוא; ואם נשא האחר גיורת ומת - מותרת ליבמה לבעלה); אסורות לאלו ולאלו: אילוניות (ישראלית) (אם שני נשא ישראלית והיא איילונית - אסורה לו משום דישראלית היא, וכשמת - אסורה ליבמה משום אשר תלד [דברים כה, יז] - פרט לאיילונית שאינה יולדת) ! תנא ושייר.

מאי שייר דהאי שייר ?

שייר פצוע דכא (דהוה מצי למיתני ביה כולהו: פצוע דכא שנשא ישראלית - אסורה לבעלה ומותרת ליבמה [ה] כשר; והכשר שנשא כשרה ויש לו אח פצוע דכא - אסורה ליבמה ומותרת לבעלה; פצוע דכא שנשא ישראלית ויש לו אח פצוע דכא - אסורה לבעלה וליבם; גיורת מותרת לזה ולזה).

אי משום פצוע דכא - לאו שיורא, דהא תנא ליה 'חייבי לאוין' ! אטו 'חייבי לאוין' - מי לא קתני והדר תני [מקרים נוספים] ? והא קתני 'כהן הדיוט שנשא אלמנה', ו'חלל שנשא כשרה' ? ההוא (דחלל שנשא כשרה איצטרך ליה, ובכהנת עסקין, ולא משום אסורה ליבמה, אלא משום מותרת לבעלה) - איצטריכא ליה לאשמועינן כדרב יהודה אמר רב, דאמר רב יהודה אמר רב: לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין (וקמשמע לן דלא הוזהרו כשרות וכהנות מלינשא לפסולין: לחללין, שמותרין בישראל; ואף על פי שהכהן הוזהר בחללה - כהנות לא הוזהרו בחללים).

והא קתני 'חלל שנשא כשרה' [ויש לו אח כשר]... וישראל שנשא בת ישראל ויש לו אח ממזר ?

הא נמי לא מהדר מיתנא היא, דאשמועינן: לאו שאין שוה בכל, וקמשמע לן לאו השוה בכל.

הא קתני 'ישראל שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל וממזר שנשא ממזרת ויש לו אח ישראל'! אלא לאו שמע מינה תנא ושייר! שמע מינה.

גופא אמר רב יהודה אמר רב: לא הוזהרו כשרות להנשא לפסולין. לימא מסייע ליה: 'חלל שנשא כשרה' מאי לאו כהנת, ומאי כשרה - כשרה לכהונה (דקיימא לן: כהן - כל זמן שמוצא לישא בת כהן - לא ישא בת ישראל, דאמר בפסחים 'סעודת הרשות = בת ישראל לכהן' [באלו עוברין] (דף מס, א))! לא! ישראלית! ומאי 'כשרה'? - כשרה לקהל. אי הכי 'יש לו אח כשר' - נמי 'כשר לקהל', מכלל דהוא פסול לקהל!?

אלא לאו - [האח] כהן [כשר], ומדהוא כהן - היא כהנת. מידי איריא? הא כדאיתא והא כדאיתא! מתיב רבין בר נחמן: [ויקרא כא, ז: אשה זנה וחללה] לא יקחו [ואשה גרושה מאישה] לא יקחו [כי קדש הוא לאלקין] (למה לי למכתב 'לא יקחו' תרי זימני?) מלמד שהאשה מוזהרת על ידי האיש (להזהיר האשה על ידי האיש! קא סלקא דעתא להזהיר כשרות שלא ינשאו לחללים)! אמר רבא: כל היכא דהוא מוזהר - היא מוזהרת (והאי קרא - לא להזהיר כשרות אתי, אלא פסולות, שלא לינשא לכשרים: שכשם שהכהן מוזהר שלא ליקח זונה וחללה - כך היא מוזהרת שלא תשאנו, כגון חלל בכשרה), וכל היכא דהוא לא מוזהר - היא לא מזדהרא.

והא - מהכא נפקא: מדרב יהודה אמר רב נפקא, דאמר רב יהודה אמר רב, וכן תנא דבי רבי ישמעאל [מכילתא דרבי ישמעאל משפטים מסכת ניקין פרשתא ו:] ' [במדבר ה, ו: דבר אל בני ישראל] איש או אשה כי יעשו מכל חטאות האדם [למעל מעל בה' ואשמה הנפש ההוא] - השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה (לאו וכתר) (אבל [מצות] עשה לא הוי עונש, הלכך מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות; אבל לא תעשה - בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא - נשים חייבות).

אי מההיא - הוה אמינא לאו השוה בכל, אבל לאו שאינו שוה בכל (דכהונה אינו שוה בכל: שאין נוהגין בישראל! הילכך אי לא אשמעינן 'לא יקחו' הוה אזלינן לקולא ומיפטרו נשים) - לא!

(יבמות פה, א) והרי טומאה (לאו דטומאה [איסור טומאת מת לכהן]), דלאו שאין שוה בכל (דאין ישראל מוזהרין שלא ליגע, דכתיב [ויקרא כא, א] אמור אל הכהנים בני אהרן [לנפש לא יטמא בעמין]: כהנים מוזהרין ולא ישראל), וטעמא דכתב רחמנא 'בני אהרן' - ולא בנות אהרן, הא לאו הכי הוה אמינא נשים חייבות, מאי טעמא - לאו משום דרב יהודה אמר רב (אלמא אפילו לאו שאין שוה בכל נפקא לן מהתם דנשים חייבות)? לא, דגמרינן מ'לא יקחו' (כלומר: מ'איש או אשה' לא נפקא לן אלא לאו השוה בכל; והא דאיצטריך למעוטי 'ולא בנות אהרן' - משום דאי לא מעטינן - הוה גמרינן מ'לא יקחו' דמחייב לנשים אלאו שאין שוה בכל). איכא דאמרי: קיחה איצטריכא ליה (למיכתב: דבלאו שאין שוה בכל נשים מוזהרות, ואף על גב דמדרב יהודה משתמע): סלקא דעתא אמינא ליגמר מטומאה (דלאו שאין שוה בכל הוא, ונשים פטורות) - קמשמע לן.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע איקלעו להינצבו, לאתריה דרב אידי בר אבין. בעו מינייהו: הוזהרו כשרות להנשא לפסולין או לא?

אמר להו רב פפא: תניתוה [קידושין פ"ד מ"א]: 'עשרה יוחסין עלו מכבל: כהנים לויים וישראלים, חללים גרים וחרורים וממזרים, נתינים, שתוקי ואסופי; כהנים לויים וישראלים מותרין לבא זה בזה; לויים וישראלים חללים גרים וחרורים מותרין לבא זה בזה' (אבל כהני בחללי וחללי בכהנות - לא); גירי חרורי וממזרי נתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה' ואילו 'כהנות לחלל' לא קתני [שמותרות]!

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע: (לעולם חללי בכהנות - שפיר דמי, והא דלא תננו - משום דכהני בחללי אסירי לא פסיקא ליה, ד) כל היכא דהני נסבי מהני, והני נסבי מהני קתני; כהן, כיון דאילו בעי למינסב חללה אסירא ליה - לא קתני.

אתו לקמיה דרב אידי בר אבין. אמר להו: דרדקי! הכי אמר רב יהודה אמר רב: לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים.

שניות מדברי סופרים [שנייה לבעל ולא שנייה ליבם (אם אמו של בעל, ולא של יבם כגון שהיו אחיו מן האב ולא מן האם) - אסורה לבעל ומותרת ליבם; שנייה ליבם ולא שנייה לבעל - אסורה ליבם ומותרת לבעל; שנייה לזה ולזה - אסורה לזה ולזה; אין לה לא כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות]:

בעו מיניה בני בירי (מקום) מרב ששת: שניה לבעל ולא שניה ליבם - יש לה כתובה מיבם או לא?

כיון דאמר מר (לעיל דף לח, א) 'כתובתה' (של יבמה) על נכסי בעלה הראשון - לית לה (מיבם, ואף על גב דהא מראשון לית לה) או דלמא כיון דאילו לית לה (ליבמה דעלמא) מראשון (כגון דלית ליה נכסים) תקינו לה רבנן משני אית לה (והא נמי לית לה מראשון הילכך אית לה מיבם)?

אמר להו רב ששת: תניתוה: 'כתובתה על נכסי בעלה הראשון' (אכל יבמות קאי) (וקתני): ואם היתה שניה לבעל - אפילו מיבם - אין לה. (שמע מינה).

מכלל, דאיכא דאית לה מיבם (בתמיהה! כלומר: בעיין איפשיטא, מיהא לישנא דברייטא קשיא, דקתני אפילו מיבם אין לה, ומשמע מדקתני אפילו - מכלל דאיכא יבמה אחריתי דאית לה כתובה מיבם; והא קתני רישא 'כתובתה על נכסי בעלה הראשון')?

חסורי מחסרא והכי קתני: כתובתה על נכסי בעלה הראשון, ואי לית לה מראשון - תקינו לה משני (כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה [כמו שהוסבר לעיל ג, א]), ואם היתה שניה לבעל - אפילו מיבם אין לה.

בעא מיניה רבי אלעזר מרבי יוחנן: אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - יש להן מזונות או אין להן מזונות? היכי דמי? אילימא דיתבה תותיה - ב'עמוד והוצא' קאי, מזונות אית לה?

לא, צריכא: שהלך הוא למדינת הים, ולןֶתָּה ואכלה - מאי? מזוני תנאי כתובה ניהו (שכך כתב לה בכתובה את תהא יתבא בביתי ומתנא מנכסי כל ימי מירג אדמלוותיך), מדאית לה כתובה אית לה מזוני? או דלמא כתובה דלמשקל ומיפק אית לה, מזוני - דלמא תיעכב גביה - לית לה? אמר ליה: לית לה. והתניא: 'יש לה'?

כי תניא ההיא - לאחר מיתה (אם מת ולא גירשה - יש לה מזונות כל ימי אלמנותה כשאר אלמנה, דמזוני תנאי כתובה, והכא ליכא למיגזר דלמא תתעכב גביה).

אית דאמר: אמר ליה: תניא: 'יש לה'; הא ב'עמוד והוצא' קאי? ואלא התניא 'יש לה'. כי תניא ההיא - לאחר מיתה.

תנו רבנן: 'אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - יש לה כתובה, פירות' (שאף על פי שאכל את הפירות - כיון דשלא כדין אכלן, שהרי לא היה לו בה נישואין מעולם; ואף על גב דאמרין (כתובות עט, א) גבי כשרה 'מה שאכל - אכל, ומה שהוציא - הוציא' - הכא קנסינן ליה דמשלם אפילו מה שאכל, מפני שהוא מרגילה לעבירה) מזונות, בלאות; והיא פסולה וולדה פסול; וכופין אותו להוציא; שניות מדברי סופרים - אין לה כתובה, לא פירות, לא מזונות, ולא בלאות; והיא כשירה וולדה כשר, וכופין אותו להוציא.

אמר רבי שמעון בן אלעזר: מפני מה אמרו "אלמנה לכהן גדול יש לה כתובה"? מפני שהוא פסול והיא פסולה, וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה -

(יבמות פה, ב)

קנסו אותו כתובה (כלומר: לא קנסוה משאר כל הנשים) (רש"י ד"ה הכי גרסינן: וכן מצאתי בתשובת הגאונים: מפני שהוא פסול והיא פסולה וכל מקום שהוא פסול והיא פסולה קנסו אותו רבנן כתובה והכי פירושא: מפני שהוא פסול - כדתנן בבכורות (מה, ב) 'הנושא נשים בעבירה פסול עד שיודור הנאה' והיא פסולה על ידו); ומפני מה אמרו 'שניות מדברי סופרים אין להן כתובה'? - מפני שהוא כשר והיא כשרה, וכל מקום שהוא כשר והיא כשרה - קנסו אותה כתובה (והאי דקנסוה רבנן לשניה כתובה - כדי שלא תתעכב אצלו הוא; דכיון דלא תיהוי לה כתובה מינה - שבקא ליה ונפקא, אבל הכא - לא צריך, דממילא שבקא ליה, דכיון דהוא נפסל על ידה יש קטטה ביניהם; וכן כשהיא נפסלת על ידו);

רבי אומר: הללו דברי תורה, ודברי תורה אין צריכין חיזוק, והללו דברי סופרים, ודברי סופרים צריכין חיזוק; דבר אחר: זהו (אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - הוא) מרגילה (ומסתה) לינשא לו) וזו (שניה - דכיון דלא אייה מיפסלא ולא זרעה מיפסיל ולא מפסדה מידי בביאתו) - היא מרגילתו (שהאשה רוצה להנשא יותר מן האיש).

'דבר אחר' מאן קתני לה? איכא דאמר: רבי שמעון בן אלעזר קתני לה, ו'מה טעם' קאמר: מה טעם אמרו 'הוא פסול והיא פסולה... קנסו אותו כתובה' - מפני שהוא מרגילה; ומה טעם 'הוא כשר והיא כשרה... קנסו אותה כתובה' - מפני שהיא מרגילתו. איכא דאמר: רבי קתני לה (שנתן טעם לדבריו מפני שהן של תורה), וחלוצה קא קשיא ליה: והא חלוצה (לאו דאורייתא אלא) דרבנן (כדאמר ב'עשרה יוחסין' (קדושין עח,א), מ'אשה גרושה' מריבויא דוי"ו, ומוקמינן לה מדרבנן, וקרא אסמכתא בעלמא) ואית לה כתובה! הדר אמר: כיון דפסיל לה מדרבנן - זהו מרגילה, וזו היא מרגילתו (והיינו דבר אחר' דקאמר).

מאי איכא בין רבי לרבי שמעון בן אלעזר? אמר רב חסדא: ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו: מאן דאמר דאורייתא - הא נמי דאורייתא; מאן דאמר מפני 'שהוא מרגילה' - הא היא מרגלא ליה (הואיל ואינה גרועה מחמתו - טרחא ומהדרא לינשא לישראל, כדי להעלות זרעה, ואף על גב דבנה נמי ממזר, דקיימא לן (לעיל דף עח,א) 'הלך אחר פסולן' - אפילו הכי, כיון דאיכא תקנתא לממזרים כרבי טרפון, דאמר בקידושין (דף סט,א) 'כולין ממזרים ליטהר' - טרחא ומינסבא לישראל)!

ולרבי אליעזר (דפליג עליה דרבי טרפון (שם)) דאמר 'הרי זה עבד וממזר (ממזר שנשא שפחה והוליד בן - אינו נטהר מן הממזרות בשביל עבדותו) - הא, (כיון דליכא תקנתא לזרעה) לא מרגלא ליה ולא מידי (לא מהדרא למיפסל זרעה דגברא לפי שהיא מקניטתו תמיד) ! אלא אמר רב יוסף: מחזיר גרושה משניסת איכא בינייהו: מאן דאמר דאורייתא - הא נמי דאורייתא; ומאן דאמר מפני 'שהוא מרגילה' - הא היא מרגלא ליה. ולרבי עקיבא, דאמר 'יש ממזר מחייבי לאוין' - הא לא מרגלא ליה ולא מידי! אלא אמר רב פפא: בעולה (פנויה) לכהן גדול (מצות) עשה איכא: 'כי אם בתולה (מעמיו יקח אשה)' (ויקרא כא,יד) - ולא בעולה, ולא הבא מכלל עשה - עשה; ולא ד'זונה' ליכא הכא, דאין זונה אלא הנבעלת ביאה אסורה) איכא בינייהו: מאן דאמר דאורייתא - הא נמי דאורייתא [ולכן לא בטלה הכתובה]; ומאן דאמר 'מפני שהוא מרגילה' - הא היא מרגלא ליה.

ולרבי אליעזר בן יעקב, דאמר (ב'הבא על יבמתו' (לעיל ס,א)) 'יש חלל מחייבי עשה' - הא לא מרגלא ליה ולא מידי? אלא אמר רב אשי: מחזיר ספק סוטתו (שקינא לה, ונסתרה, וקאי עלה באיסורא דאורייתא דכתיב 'ונטמאה' שני פעמים [במדבר ה,יד]: ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה): אחד לבעל ואחד לבועל) איכא בינייהו: מאן דאמר דאורייתא - הא נמי דאורייתא; ומאן דאמר 'מפני שהוא מרגילה' - הא היא מרגלא ליה!

ולרבי מתיא בן חרש, דאמר: אפילו הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך עשאה זונה - הא לא מרגלא ליה ולא מידי (דניחא לה לשתות ברישא דלא ליפסלא מכהונה) ! אלא אמר רב בר רב אשי: סוטה ודאי (אשת איש שזינתה, דאסירא ליה מדאורייתא, כדכתיב (במדבר ה,ג) והיא לא נתפשה, דמשמע: הואיל ולא נאנסה - אסורה) איכא בינייהו. (ואי קשיא: הא נמי חייבי לאוין היא לרבנן, דפליגי עליה דרבי יוסי בן כיפר בפרק קמא (לעיל יא,ב) דאמרי 'אחרי אשר הוטמאה' [דברים כד,ד] - לרבות סוטה, וליפרך: ולרבי עקיבא, דאמר יש ממזר כו' - לאו פירכא הוא, דאיכא לתרוצי: דהא אמרינן לעיל ב'החולץ' (דף מט,ב): הכל מודים בבא על הסוטה שאין הולד ממזר.) [עיי' בהערות]

משנה :

בת ישראל מאורסת לכהן, מעוברת מכהן, שומרת יבם לכהן, וכן בת כהן לישראל - לא תאכל בתרומה (כדתנן בפרק 'אלמנה' (לעיל סז,ב) העובר והיבם והאירוסין - פוסלין [לאכול מבית אביה] ולא מאכילין [מבעלה]).

בת ישראל מאורסת ללוי, מעוברת מלוי, שומרת יבם ללוי, וכן בת לוי לישראל - לא תאכל במעשר (בגמרא פריך: זרה גופה - מי לא אכלה במעשר?).

בת לוי מאורסת לכהן, מעוברת מכהן, שומרת יבם לכהן, וכן בת כהן ללוי - לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר (תרומה - כדאמרן, דלוי נמי לענין תרומה זרה היא; מעשר מפרש בגמרא).

גמרא:

ותהא זרה - זרה מי לא אכלה במעשר ('כל זר לא יאכל קדש' כתיב (ויקרא כב,י) ומעשר ראשון לאו 'קדש' איקרי)?

אמר רב נחמן אמר שמואל: הא מני? רבי מאיר היא, דאמר: מעשר ראשון אסור לזרים, דתניא:

(יבמות פו, א)

'תרומה' (נתינתה) לכהן, ומעשר ראשון ללוי - דברי רבי מאיר (קתני 'מעשר... ללוי' דומיא דתרומה לכהן: מה תרומה אכילתה כנתינתה לכהן - ולא לזר, אף מעשר ללוי: אכילתו ללוי ולא לזר! דאי לאו הכי סבירא ליה לרבי מאיר - 'תרומה' למאי קתני? נהי דמעשר איצטריכא ליה לאורויי דלא יחבינן ליה לכהן, כרבי אלעזר בן עזריה, אלא 'תרומה' למה לי?); רבי אלעזר בן עזריה מתירו לכהן. (ועוד: מדקמהדר ליה רבי אלעזר לשון היתר - מכלל דרבי מאיר נמי באיסור והיתר איירי!)

'מתירו' - מכלל דאיכא מאן דאסר (מעשר לכהן לאכול, בתמיה) ? (והא ודאי כהנים לאו זרים נינהו, כדאמר לקמן, דכהנים איקרו לויים) !

אלא אימא 'נותנו אף לכהן' (כדקאמר לקמן טעמא).

מאי טעמא דרבי מאיר?

אמר רב אחא בריה דרבה משמיה דגמרא (כך קיבל מרבו ורבו מרבו עד רבי מאיר; ששמע משמו, ולא מן דעתיה קמפרש לטעמא דרבי מאיר): (במדבר יח,כד) כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה [נתתי ללויים לנחלה; על כן אמרתי להם בתוך בני ישראל לא ינחלו נחלה] - מה תרומה אסורה לזרים - אף מעשר ראשון אסור לזרים.

אי מה תרומה חייבין עליו מיתה וחומש, אף מעשר חייבין עליו מיתה וחומש?

אמר קרא (ויקרא כב,ט): ושמרו את משמרתו ולא ישאו עליו חטא] ומתו בו כי יחללוהו [אני ה' מקדשם] (ויקרא כב,י): ואיש כי יאכל קדש בשגגה] ויסף חמישיתו עליו [ונתן לכהן את הקדש]: 'בו' - ולא במעשר, 'עליו' - ולא על מעשר.

ורבנן?

מה תרומה טובלת (שכל זמן שלא הופרשה - חייבין מיתה על אכילתו של טבל, דהא מיתה כתיב ביה) - אף מעשר ראשון נמי טובל (ואף על גב דבדידיה [באכילת מעשר ראשון על ידי מי שאיננו לוי] ליכא מיתה - חייבין מיתה על הטבל שלא הופרש מעשר ראשון ממנו), וכדתניא [ספרי דברים פיסקא עב]:

'רבי יוסי' [בספרי: הגלילי] אומר: יכול לא יהא חייב אלא על טבל שלא הורם ממנו כל עיקר; הורם ממנו תרומה גדולה ולא הורם ממנו מעשר ראשון, מעשר ראשון ולא מעשר שני, ואפילו מעשר עני (דקיל, כצדקה בעלמא, דלאו צד קדושה אית ביה) - מניין? תלמוד לומר: (דברים יב,יז) לא תוכל לאכול בשעריך [מעשר דגן ותירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך וכל נדריך אשר תדר ונדבתך ותרומת ירך] [עד כאן בספרי], ולהלן הוא אומר [דברים כו,יב]: כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית שנת המעשר, ונתתה ללוי לגר ליתום ולאלמנה] ואכלו בשעריך ושבעו (בשנה השלישית משתעי קרא) - מה שעריך האמור להלן מעשר עני - אף שעריך האמור כאן מעשר עני, ואמר רחמנא 'לא תוכל' [לאכול]! ואי מהתם הוה אמינא ללאו, אבל מיתה לא - קא משמע לן.

לישנא אחרינא: מעשר ראשון דטביל - מדרבי יוסי נפקא. אי מההיא - הוה אמינא ללאו, אבל מיתה לא! - קא משמע לן.

במאי אוקימתא - כרבי מאיר? אימא סיפא:

'בת לוי מאורסת לכהן ובת כהן ללוי' - לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר' - הכא מאי זרות איכא?

אמר רב ששת: מאי 'אינה אוכלת' דקתני (כולה מתניתין לגבי מעשר) - אינה נותנת רשות (לשלוחה) לתרום (מעשר של ארוס, ולהרים ממנו תרומת מעשר, והוה ליה כתורם שלא מדעת).

מכלל דנשואה נותנת רשות?

אין! והתניא' (במדבר יח, לא) ואכלתם אותו בכל מקום אתם וביתכם [כי שכר הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד] (השוה הכתוב אשתו לו [אתם וביתכם]) - לימד על נשואה בת ישראל (בת ישראל נשואה ללוי) שנותנת רשות לתרום.

אתה אומר 'רשות לתרום' או אינו אלא לאכול?
אמרת תרומה חמורה אוכלת, מעשר הקל לא כל שכן! אלא לימד על נשואה בת ישראל שנותנת רשות לתרום.

מר בריה דרבנא אמר: לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות. (והכי פירושו: רישא כדאוקימנא, באכילה ממנו, ורבי מאיר; וסיפא: בת לוי לכהן ובת כהן ללוי, דקתני לגבי מעשר, לומר שאין חולקין לה מעשר בבית הגרנות בלא בעלה, והוא הדין לנשואה; ולקמן פריך: אפילו נשואה נמי!)

הניחא למאן דאמר (בפרק נושאין על האנוסה' (לקמן דף ק, א)) (אין חולקין תרומה לאשה בגורן) משום ייחוד, אלא למאן דאמר (טעמא) משום גרושה (שמא יגרשנה בעלה ותהא זרה ואין הכל יודעים ויחזרו ויתנו תרומה לזרה) - גרושה בת לוי מי לא אכלה במעשר (ואמאי בת לוי שנתארסה לכהן דקתני 'אין חולקין לה מעשר בגורן בשביל בעלה' - אמאי גזור בה רבנן? הא אי נמי מגרש לה - שפיר קאכלה מעשר)?

וליטעמיך (כלומר: וליטעמיך, דמותבת אמתניתין לגבי מעשר - ה"נ בפרק נושאין (שם) דאיתמר עיקר מילתא, דקתני: אשה אין חולקין לה תרומה על הגורן, ופרשין טעמא: משום גרושה, ולא פליג בין בת ישראל לכהן ובת כהן לכהן) - גרושה בת כהן מי לא אכלה בתרומה?
אלא גזירה משום גרושה בת ישראל.

(ומאן דגרס איפכא - לא מיתוקמא כלל, דהיכי מצי פריך מתרומה דמתניתין, דקתני 'בת כהן ללוי לא תאכל בתרומה' - הא ודאי שפיר קתני, דאיפסלה בארוסיה, וטעמא לאן משום שמא תתגרש הוא)
אי הכי - מאי איריא מאורסת? אפילו נשואה נמי!
אידי דתנא רישא מאורסת (לגבי אכילה ממנו, דהתם דוקא מאורסת: דגבי בת כהן לישראל וללוי לענין תרומה ובת לוי לישראל לענין מעשר אשמועינן דפסיל לה אירוסין, וגבי בת ישראל לכהן וללוי ובת לוי לכהן אשמועינן דלא מוכלי לה) - תנא נמי סיפא מאורסת (בת כהן ללוי ובת לוי לכהן לענין חלוקה דמעשר).

תנו רבנן: 'תרומה לכהן ומעשר ראשון ללוי' - דכרי דכי עקיבא.
רבי אלעזר בן עזריה אומר:

(יבמות פו, ב)

[מעשר ראשון] לכהן.

- לכהן ולא ללוי (בתמיה: הא ודאי קרא 'לויים' קאמר)?

אימא 'אף לכהן'.

מאי טעמא דרבי עקיבא?

דכתיב (במדבר יח, כו) ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם [כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם - והרמתם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר] - בלויים קא משתעי קרא. ואידך?

כדרכי יהושע בן לוי, דאמר רבי יהושע בן לוי: בעשרים וארבעה מקומות נקראו כהנים 'לויים', וזה אחד מהם: (יחזקאל מד, טו) והכהנים הלויים בני צדוק [אשר שמרו את משמרת מקדשי בתעות בני ישראל מעלי - המה יקרבו אלי לשרתני; ועמדו לפני להקריב לי חלב ודם, נאם ד' ה'] ('בני צדוק' - וצדוק כהן הוה וקרא לבניו 'הלויים').
ורבי עקיבא?

הכא לא מצית אמרת, דכתיב (במדבר יח, לא) ואכלתם אותו בכל מקום [אתם וביתכם כי שכר הוא לכם חלף עבדתכם באהל מועד] - מי שיכול לאוכלו בכל מקום, יצא כהן שאין יכול לאוכלו בבית הקברות!
ואידך?

כל היכא דבעי, דלא בעי חומה, ואי אכיל ליה בטומאת הגוף לא לקי.

ההיא גינתא דהוה שקיל רבי אלעזר בן עזריה מעשר ראשון מינה (רבי אלעזר בן עזריה כהן הוה, כדאמר בברכות (דף מ, ב) דהוא עשירי לעזרא); אזל רבי עקיבא אהדריה לפתחא לבי קברי. אמר: "עקיבא (משום דרבי עקיבא רעיא דכלבא שבוט

הוה) בתרמילו (תרמילו: חמת של עור; בשטייל"א בלע"ז; ורועה נותן בה פתו ותולה בצוארו) ו א נ א ח י י .

איתמר: מפני מה קנסו לויים במעשר? (לאו לעיל קאי, דטעמא דהכא לאו משום קנסא אלא משום דכהנים נמי 'לויים' איקרו, כדאמרן, אלא דאמר בכמה דוכתין בהש"ס 'בתר דקנסינהו עזרא' (חולין קלא, ב), ובמסכת סוטה (פ"ט מ"י; מז, ב) תנן: 'יוחנן כהן גדול העביר הודיית המעשר', [ובגמרא שם] ואמר: 'מפני שאין מפרישין אותו כתקנו, דרחמנא אמר 'יהבה ללויים', ואנן יהבינן לכהנים!' והכא נקט לה משום דקבעי למיפרך עלה מהא דרבי עקיבא, דאהדריה לפתחא לבי קברי;

פליגי בה רבי יונתן וסביא: חד אמר: שלא עלו בימי עזרא, וחד אמר: כדי שיסמכו כהנים עליו בימי טומאתן. בשלמא למאן דאמר 'שלא עלו' - משום הכי קנסינהו, אלא למאן דאמר 'כדי שיסמכו עליו כהנים בימי טומאתן' - משום כהנים קנסינהו ללויים?

אלא כולי עלמא קנסא שלא עלו בימי עזרא, והכא בהא קמיפלגי: מר סבר קנסא לעניים ומר סבר: כהנים בימי טומאתן - עניים ניהו (בשלמא למאן דאמר קנסא לעניים משום הכי אהדריה ר"ע לפתחא לבי קברי אלא למאן דאמר לכהנים אמאי אהדריה לפתחא לבי קברי)

אלא רבי עקיבא, מאי טעמא אהדריה לפתחא לבי קברא (למאן דאמר קנסא לכהנים קפריך: אם איתא דתקנתא לכהנים הואי - מי הוה מהדר רבי עקיבא לפתחא לבי קברי? נהי נמי דקרא בלויים כתיב, מיהו רבי עקיבא לבתר דקנסינהו עזרא הוה!)? הכי קאמר ליה: אי דקא אתית בתורת קנסא - אית לך, ואי קא אתית בתורת חלוקה - לית לך.

ומנא לן דלא סליקו בימי עזרא? דכתיב (עזרא ח, טו) ואקבצם אל הנהר הבא על אהוא ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם - אמר רב חסדא: בתחלה לא היו מעמידים שוטרים אלא מן הלויים, שנאמר [דברי הימים ב יט, א]: והנה אמריהו כהן הראש עליכם לכל דבר ה', וזבדיהו בן ישמעאל הנגיד לבית יהודה לכל דבר המלך] ושוטרים הלויים לפניכם [חזקו ועשו, ויהי ה' עם הטוב]; עכשיו אין מעמידין שוטרים אלא משראל, שנאמר 'ושוטרים הרבים בראשיכם' (דהיינו ישראל, שהם רבים מלויים). [מאיר מסורת הש"ס: פסוק זה לא נמצא בתנ"ך!]

משנה:

בת ישראל שניסת לכהן - תאכל בתרומה; מת, ולהימנו בן - תאכל בתרומה; ניסת ללוי (אחר שילדה מכהן) - תאכל במעשר (ולא בתרומה, דהדר הויא זרה [ואף על פי שבנה כהן, כפי שרש"י מסביר להלן]); מת, ולהימנו בן - תאכל במעשר (בשביל בנה; והאי בן - פטיל לה מתרומה, שהרי יש לה זרע מן הזר, וכתיב (ויקרא כב, יג) וזרע אין לה ושבח, והרי יש לה זרע! ואף על גב דקרא בבית כהן כתיב - מרבין מיניה בגמרא נמי בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן וניסת לזר ומת, שחוזרת ואוכלת בשביל בנה; הלכך: כי היכי דבת כהן - כי אית לה זרע מישראל - לא הדרה, בת ישראל האוכלת בשביל בנה כהן נמי: כי אית לה זרע - בין מלוי או מישראל - לא הדרה אוכלת בשביל בנה כהן); ניסת לישראל - לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר; מת, ולהימנו בן - לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר; מת בנה מישראל - תאכל במעשר; מת בנה מלוי - תאכל בתרומה; מת בנה מכהן - לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר.

(יבמות פז, א)

[המשך המשנה:]

בת כהן שניסת לישראל - לא תאכל בתרומה (דפטיל לה מדקאמר רחמנא 'וזרע אין לה ושבח' - מכלל דבחיי בעלה לא אכלה); מת, ולהימנו בן - לא תאכל בתרומה; ניסת ללוי - תאכל במעשר; מת, ולהימנו בן - תאכל במעשר. ניסת לכהן - תאכל בתרומה;

מת, ולה הימנו בן - תאכל בתרומה.
 מת בנה מכהן - לא תאכל בתרומה (דפסיל לה לוי).
 מת בנה מלוי - לא תאכל במעשר.
 מת בנה מִיִּשְׂרָאֵל - חוזרת לבית אביה; ועל זה נאמר [ויקרא כב, יג]: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה, וזרע אין לה] ושב אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל [וכל זר לא יאכל בו].
 [עיי' בהערות]

גמרא:
 (דקתני מתניתין גבי בת ישראל: 'מת בנה מלוי' - תאכל בתרומה' (בשביל בנה [מהכהן]):
 דהדרא אכלה משום בנה (דזרחה האוכלת בשביל בנה, וניסת לזר, ומת ואוכלת) מנלן (שחוזרת ואוכלת)?
 אמר רבי אבא אמר רב: 'בת' 'ובת' (ויקרא כב, יג): ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה--ושב אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו) כמאן?
 כרבי עקיבא, דדריש ווי (בפרק 'ארבע מיתות' (סנהדרין נא, ב) 'אמר לו דבי עקיבא: ישמעאל אחי: 'בת' 'ובת' אני דורש').
 אפילו תימא רבנן: כולא 'ובת' קרא יתירא הוא (דכתיב לעיל מיניה [פסוק יב] ובת כהן כי תהיה לאיש זר [הוא בתרומת הקדשים לא תאכל] וסמך ליה 'ובת כהן כי תהיה אלמנה' ומצי למיכתב 'וכי תהיה אלמנה וגרושה', ואנא ידענא דבבת כהן משתעי, דהא מינה סליק).

תנו רבנן: ' (אקרא קאי: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה) כשהיא חוזרת (לבית אביה) - חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק' (אבל 'אוכלת בשביל בנה' דמתניתין - חוזרת אף לחזה ושוק, כדאמר לקמן);
 אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא: מאי קרא? - [ויקרא כב, יב]: ובת כהן כי תהיה לאיש זר] היא בתרומת הקדשים לא תאכל' - במורם מן הקדשים (חזה ושוק) לא תאכל (מדהוה מצי למכתב 'בקדשים' וכתב 'בתרומת' - למורם הוא דאתא; והאי 'לא תאכל' - לעולם הוא; ולא תימא ביושבת תחת בעלה ישראל, כדמשמע קרא 'ובת כהן כי תהיה לאיש זר כו' - דהא אוקימנא להאי קרא בפרק 'אלמנה' (לעיל סח, א) בנבעלה לפסול לה, כגון נתין ומזמר וחלל, שפסיל עולמית; וכהנת דמנסבא לזר דלא אכלה - מ'ושבה אל בית אביה' [ויקרא כב, ג] ילפינן: מכלל דמעיקרא לא אכלה; ומילתיה דרב חסדא מ'בתרומת' נפקא, דאם כן דכולה קרא לנבעלה לפסול לה אתא - ליכתוב 'בקדשים לא תאכל'; מאי 'בתרומת' - שמע מינה הכי קאמר: יש לך אחרת שאוכלת בקדשים, כגון תרומה, ואינה אוכלת במורם; ואי זו? - זו חוזרת, דסמך לה 'ובת כהן כי תהיה אלמנה' והכי תריצנא להא מילתא בפרק 'אלמנה' (לעיל סח, ב).
 רב נחמן אמר רבה בר אבוא: 'מלחם' [ויקרא כב, יג]: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה - ושב אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בו] - ולא כל לחם: פרט לחזה ושוק (והאי 'לחם' - כל מאכל משמע, כדכתיב (דניאל ה, א) בלשצר מלכא עבד לחם רב; הילכך איצטריך מיעוטא).
 מתקיף לה רמי בר חמא: אימא 'פרט להפרת נדרים' (ולא תימא כי היכי דלענין תרומה הדרא למילתא קמייתא - תיהדר נמי לענין נדרים)?
 אמר רבא: כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל, דתנא דבי רבי ישמעאל: ' (במדבר ל, י) ונדר אלמנה וגרושה [כל אשר אסרה על נפשה] יקום עליה - מה תלמוד לומר? והלא מוצאה מכלל אב ומוצאה מכלל בעל (ומי יפר לה)! אלא: הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל, ונתארמלה או נתגרשה בדרך, היאך אני קורא בה 'בית אביה' של זו (הואיל ולא יצתה לגמרי ויכול האב להפר)? או 'בית בעלה' של זו (והרי היא נשואה אלמנה, ואין האב מפר)? אלא (לכך יצא מקרא הזה) לומר לך: כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר.'
 רב ספרא אמר: [ויקרא כב, יג]: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה ושב אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל [וכל זר לא יאכל בו] - לחם ולא בשר.

רב פפא אמר: 'מלחם אביה תאכל' - לחם הקנוי לאביה [תרומה], פרט לחזה ושוק, דמשלחן גבוה קא זכו (תרומה היא קנויה לכהנים, שאינה שירי שלחן מלך; אבל שירי קדשים הרי הן כמשאת מאת פני אלהים, שהן שירי שלחן).
 ורבא אמר: (ויקרא יד, טז) ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו [במקום טהור] אתה ובניך ובנותיך אתך [כי חקך וחק בניך נתנו מזבחי שלמי בני ישראל] - בזמן שאתך.

אמר רב אדא בר אהבה תנא: כשהיא (בת כהן) חוזרת לבית אביה - חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק; (אבל בת ישראל החוזרת לאכול בתרומה בשביל בנה, כגון ילדה מכהן וניסת לישראל ומת) בשביל בנה - חוזרת אף לחזה ושוק (דגבי בת כהן כתיבי מיעוטי).

אזל רב מרדכי, אמרה לשמעטא קמיה דרב אשי; אמר: מהיכא קא מתרביא? מ'ובת' מי עדיפא לה מינה?
התם [לגבי בת כהן החוזרת] כתיבי מיעוטי, הכא [לגבי בת ישראל וילדה כהן, שנישאה אחר כך לזר ומת ואין לה ילדים ממנו] לא כתיבי מיעוטי.

בת כהן שניסת לישראל וכו' [מתיחס לכל המשנה שבדף 97, א]:
תנו רבנן: 'ויקרא כב, יג: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה זרע אין לה] ושבא אל בית אביה [כנעוריה מלחם אביה תאכל וכל זר לא יאכל בו] - פרט לשומרת יבם (שאינה חוזרת לבית אביה, דהא אגידא ביה); כנעוריה - (בזמן שהיא ריקנית כעין נעוריה) - פרט למעוברת.
והלא דין הוא (ולמה לי קרא?): ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני (ניסת לאחד, וילדה לו, ומת; וניסת לאחר ומת בלא בנים - צריכה ייבום) לפוטרה מן הייבום (ולא פטרה ולד שיש לה מן הראשון), עשה עובר כילוד (שאם היתה מעוברת [מן השני] פטורה, דכתיב (דברים כה, ה) 'בן אין לו' - עיין עליו בכל עניינים) - מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני (בת כהן שניסת לישראל, וילדה לו, ומת, וניסת לאחר ומת בלא בנים) לפוטלה מן התרומה (- עדיין היא אסורה בתרומה משום ולד מן הראשון, דהא כתיב 'זרע אין לה' - והרי יש לה) - אינו דין שנעשה עובר כילוד?!
לא: מה לי עשה עובר כילוד לענין ייבום שהרי עשה מתים כחיים (מת בעלה ואחר כך מת בנה - הרי הוא כחי ואינה חוזרת להתייבם, כדאמרן בשמעתין: 'דרכיה דרכי נועם') - נעשה עובר כילוד לענין תרומה שלא עשה מתים כחיים (בת כהן שילדה מישראל, ומת בעלה, ואחר כך בנה - חוזרת לבית אביה; וכולהו נפקי מקראי בשמעתין)? תלמוד לומר: 'כנעוריה' - פרט למעוברת.
ואיצטריך למכתב ('כנעוריה' למעוטי) מעוברת, ואיצטריך למכתב 'וזרע אין לה' (למעוטי יש לה ולד ילוד): דאי כתב רחמנא 'וזרע אין לה' - מעיקרא חד גופא, והשתא תרי גופי! אבל מעוברת, דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא - אימא תיכול? צריכא! ואי כתב רחמנא 'מעוברת', דמעיקרא גופא

(יבמות פז, ב)
סריקא (ריקה, כמו 'אילן סרק' (בבא בתרא כז, ב)) והשתא גופא מליא; אבל 'זרע אין לה', דמעיקרא גופא סריקא והשתא גופא סריקא אימא לא? צריכא!

סימן (1) אמר ליה (2) לא נעשה (3) מעשיה במיתה (4) נעשה (5) ולא נעשה (6) כולד (7) יבם (8) ותרומה (9) יבום (10) ותרומה סימן:

(1) אמר ליה רב יהודה מדאסקותא לרבא: (2) לא נעשה מתים כחיים לענין יבום מקל וחומר: ומה במקום שעשה (6) ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטלה מן התרומה - לא עשה מתים כחיים, מקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן (7) הייבום - אינו דין שלא נעשה מתים כחיים (ותחזור לזיקה אם ימות בנה לאחר זמן)? תלמוד לומר: (משלי ג, יז) דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (חו, שהיה לה בן ולא נזקה ליבם וניסת לשוק ומת בנה - אם תאמר תחלוץ הרי היא מתגנה על בעלה! הילכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר, והרי יש לו).

ונעשה מתים כחיים לענין (8) תרומה מקל וחומר: ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום - עשה מתים כחיים, מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטלה מן התרומה - אינו דין (3) שנעשה מתים כחיים?! תלמוד לומר: [ויקרא כב, יג: ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה] זרע אין לה [ושבא אל בית אביה כנעוריה, מלחם אביה תאכל; וכל זר לא יאכל בו] - והא אין לה!

(4) ונעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לענין יבום (9) מקל וחומר: ומה במקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה - עשה ולד מן הראשון כולד מן השני, מקום שעשה מתים כחיים לענין יבום -

אינו דין שנעשה וולד מן הראשון כולד מן השני?? תלמוד לומר:
 [דברים כה,ה: כי ישבו אחים יחדו, ומת אחד מהם] ובן אין לו [לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר: יבמה יבא עליה
 ולקחה לו לאשה ויבמה]. - והא אין לו!
 (5) **ולא נעשה** וולד מן הראשון כולד מן השני (10) **לתרומה** מקל וחומר:
 מה במקום שעשה מתים כחיים לפוטרה מן הייבום - לא עשה וולד מן
 הראשון כולד מן השני, מקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה
 אינו דין שלא נעשה וולד מן הראשון כולד מן השני?? תלמוד לומר
 'אין לה' - והא יש לה!

הדרן עלך 'יש מותרות'